

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, भेषज उपसमूह, अधिकृत नवौं (९) तहको खुला र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

Paper II: - Technical Subject

१. द्रव्यगुण विज्ञान:

- १.१ चरक संहिता, सुश्रुत संहिता, अष्टाङ्ग हृदय र अष्टाङ्ग संग्रहमा वर्णित द्रव्यहरु, चिकित्साका सिद्धान्त र आहार बारे ज्ञान ।
- १.२ निघण्टुहरुको संक्षिप्त परिचय, विशेषता, द्रव्यगुणको क्षेत्रमा गरेको योगदान, औषध र आहार बारे ज्ञान ।
- १.३ औषधी द्रव्यहरुको वर्गीकरण, पारिभाषिक शब्दहरु, विभिन्न वर्गहरुको ज्ञान ।
- १.४ औषधी द्रव्यहरुमा वातावरण र स्थानको महत्व, संग्रह काल, नामाकरणको आधार, संकलित द्रव्यहरुको प्रयोग अवधि ।
- १.५ प्रमुख द्रव्यहरुको नेपाली, संस्कृत र ल्याटिन नामहरु, परिचय, रासायनिक घटक, पाइने स्थान, रस, गुण, विर्य, विपाक, प्रभाव, संस्थानिक कर्म, आमयिक प्रयोग, दुष्प्रभावहरु, तिनका निवारण, मात्रा, प्रयोज्यांग र विशिष्ट योग बारे ज्ञान ।
- १.६ नेपाल सरकारद्वारा प्रतिबन्धित औषध द्रव्यहरुको ज्ञान ।
- १.७ साइटिसमा उल्लेखित नेपाली वनस्पति र जान्तव द्रव्यहरुको ज्ञान ।

२. रसशास्त्र:

- २.१ रसशास्त्र सम्बन्धी चरक, सुश्रुत, अष्टाङ्ग हृदय रस तरङ्गीणिका वर्णित खनिज धातु आदिको अध्ययनको साथै औषधी सम्बन्धी योगदान ।
- २.२ रसशास्त्रका इतिहास, पारद, महारस, उपरस, साधारणरसहरुको शोधन, मारण, मात्रा र उपयोगको साथै दुष्प्रभा सम्बन्धी ज्ञान ।
- २.३ धातु/उपधातु, रत्न र उपरत्नको शोधन, मारण, मात्रा र उपयोग सम्बन्धी ज्ञान ।
- २.४ खनिज, जान्तव र वानस्पतिक द्रव्यहरु र विष, उपविषको शोधन, मारण, मात्रा र उपयोगको साथै दुष्प्रभाव सम्बन्धी ज्ञान ।
- २.५ सामुद्रिक र जान्तव द्रव्यहरुको परिचय, शोधन, मारण, मात्रा र उपयोग एवं प्रयोग विधी सम्बन्धी ज्ञान ।
- २.६ क्षारीयद्रव्यहरुको निर्माण, शोधन, उपयोग र मात्रा सम्बन्धी ज्ञान ।

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, भेषज उपसमूह, अधिकृत नवौं (९) तहको खुला र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

३. भैषज्य कल्पना:

- ३.१ शारङ्गधर संहिताको मध्यम खण्ड र भैषज्यरत्नावलिको औषधि निर्माण सम्बन्धी योगदान र विशेषता ।
- ३.२ औषधी निर्माणशाला सम्बन्धी शास्त्रीय ज्ञान ।
- ३.३ चूर्ण, अवलेह, वटि, घृत एवं तैलकल्पना, आसव एवं अरिष्ट कल्पना, पर्पटी, रसरसायन, कुपिपक्व रसायन आदि औषधीको घटक द्रव्यको साथै निर्माण प्रक्रिया सम्बन्धी शास्त्रीय एवं आधुनिक प्रविधीको ज्ञान ।
- ३.४ औषधी संहिताको ज्ञान र औषधी बनाउँदा अपनाउनु पर्ने सावधानी ।
- ३.५ जडीबुटी, जान्तव द्रव्यको र निर्मित औषधीको भण्डारण सम्बन्धी ज्ञान ।
- ३.६ औषधीहरुको गुणस्तर मापन शास्त्रीय एवं W.H.O, G.M.P. अन्तराष्ट्रिय Quality Control मापन सम्बन्धी ज्ञान ।

(((((( )))))